

BOGANMELDELSER

Joseph Timilty med Jack Thomas: Prison Journal. An Irreverent Look at Life on the Inside. Northeastern University Press. Boston 1997.

4. oktober 1993 gikk Joseph Timilty inn gjennom porten til Schuylkill føderale fengsel i Pennsylvania. Det var første dag i soningen av en 4 måneder lang straff han var idømt, angivelig for bedrageri. I følge ham selv, og mange av dem som støttet ham, ble han i virkeligheten dømt for at han ikke hadde orientert seg ordentlig om hva som skjedde i partnerskapet han var en del av og fordi han nektet å gjøre avtaler med FBI som ønsket opplysninger om personer i partnerskapet og utenfor. Skyldig i dumhet og ikke i bedrageri, som Timilty sa selv.

Før fengselsoppholdet var Joseph Timilty en anerkjent mann i Boston. På det tidspunktet han ble fengslet hadde han forlatt det politiske liv etter mange års innsats, og satset på en karriere på eiendomsmarkedet. Som politiker var han kjent for sitt sosiale engasjement, og dette engasjementet ønsket han å føre videre i det private næringsliv. Han fattet interesse for rehabilitering av boligstrøk, og interessen inkluderte blant annet et prosjekt der en gammel fabrikk skulle gjøres om til boliger med en 10 prosent andel boliger for lavinntektsgrupper. De relasjonene Timilty inngikk i dette prosjektet førte ham først inn i konflikten med FBI og rettsapparatet, og til slutt i fengsel.

Boken er, som tittelen sier, en dagbok fra fengslet. Ettersom det ikke var tillatt å føre dagbok i anstalten, måtte notatene smugles ut i kodet form i beskjeder og brev til Timilitys kone.

Den første brist i tiltroen til det amerikanske systemet fikk Timilty under rettssaken hvor han ble anmodet om å kjøpslå, og komme med opplysninger han selv ikke kunne stå inne for. Dagboken beskriver hvordan en mann som alltid har hatt klokkeretro på systemet og rettferdigheten i det, møter fengslet. Det blir et nytt sjokk. Det han før trodde var et fornuftig og rettferdig system framstår som et sett av unødvendige maktdemonstrasjoner og menneskefiendlighet. Timilitys beskrivelse av øvrighetspersonene han møter i fengsel er alt annet enn flatterende. Det er få blant de fengselsansatte som blir omtalt med sympati. Han får etterhvert problemer med å forstå at noen kan vie livet sitt til å kontrollere andre mennesker i fengsel, og konklusjonen hans blir at vokterne må ha et behov for å kontrollere andre – eller at de er ute av stand til å gjøre noe mer konstruktivt og kreativt.

Slik snur fengselslivet forestillingene på hodet. Vokterne blir de "slemme", mens fangene, som han tidligere så på som både farlige og problematiske, trer fram som mennesker med alle slags egenskaper, ikke minst gode.

Timilty blir stadig mer kritisk til det han mener er sløsing med menneskeliv og ressurser. Han styrkes i troen på at det må finnes alternativer som bedre kan ivareta menneskene og sørge for noe som likner på rehabilitering som i fengsel bare er et ord, ikke en realitet. Med sorg registrerer han hvordan systemet forspiller og perverterer de gode kreftene i mennesker. Selv kjemper han en innbitt kamp mot alt det destruktive. Han inntar en holdning hvor essensen er denne: Ikke prøv å bekjempe systemet, det er sterkere enn deg. Tiden som marinesoldat har allerede gitt ham innsikt som passer også i fengsel. Men denne kunnskapen til tross: Han ønsker allikevel å beholde kontrollen over eget liv så langt det lar seg gjøre. For ham blir løsningen å føre et så regelmessig liv som mulig. Han står opp tidlig, fullfører arbeidsoppgaver, sørger for daglig mosjon osv. Disiplinen hjelper ham til å tåle følelsen av maktesløshet.

På ett punkt blir imidlertid maktesløsheten overveldende. Savnet av familie og venner er enormt, men allikevel orker han ikke tanken på at de skal se ham i fengslet. Dette greier han ikke å formidle, han er redd for å avvise mennesker som betyr så mye for ham. Når han får besøk vet han ikke hva han skal snakke om, og etterpå er savnet om mulig enda mer smertefullt.

Boken inneholder et rikt persongalleri. Det er særlig fangene som blir skildret, og dette gjøres med humor, ironi og noen ganger med tristhet. Uten at boken på noe tidspunkt virkelig gir dyptpløyende beskrivelser, formidler den fengsels hverdagen på en måte som gjør det mulig å forstå hva som skjer når verden er redusert til å være et meget begrenset fysisk område. Vi ser tydelig hvordan institusjonslivet former relasjonene mellom mennesker, på godt og vondt. Der finnes maktkonstellasjoner, hierarkier, solidaritet, vennskap, frivillig og ufrivillig samvær. Vi får et godt innblikk i det som har vært kalt "bagatellenes tyranni". Bagatellmessige hendelser får dimensjoner det er vanskelig å forestille seg. Én historie kan tjene som eksempel: Ved frokosten en dag drister en fange seg til å forsyne seg med rundstykke nummer to, til tross for at det bare er tillatt å ta ett. En av fangevokterne styrter straks til, og det blir et basketak om rundstykket. Vokteren vinner basketaket, men rundstykket er tapt – ingen andre kan spise det etter dette. Tilbake i sin egen avdeling kan den samme fangen nyte godt av opptil flere rundstykker av de godt og vel hundre som ble til overs den dagen.

Mye av det Timilty skriver om er kjent fra tidligere fengselslitteratur, både av forskningsmessig karakter og mer biografiske fortellinger. Vi får ingen store, nye innsikter i denne boken. Det viktige ved boken ligger i at dette er fortellinger vi ikke kan høre for ofte; det er viktig at vi stadig blir minnet om den destruktive virkningen fengslet har på mennesker. Og kanskje vil den nå fram til et bredere publikum enn den rent forskningsmessige litteraturen. Timilty har dessuten en posisjon som gjør ham troverdig for folk flest, og slik sett kan boken være et viktig bidrag til å rokke ved de mange mytene om fengsel. Det gjør inntrykk når en person som tidligere har vært totalt overbevist om riktigheten av det systemet han lever i, formidler oppdagelsen av hvor meningsløst det tilsynelatende fornuftige er.

Yngvil Grøvdal

Institutt for kriminologi, Oslo

Patrick Du Phuoc Long with Laura Ricard: The Dream Shattered. Vietnamese Gangs in America. Northeastern University Press, Boston 1996. xii + 250 s.

Denne bog handler om "bui doi" – støvets børn – som kom til USA fra Vietnam efter kommunisternes sejr i 1975. Mange kom med deres forældre, andre alene, og atter andre med opdigtede forældre, der så børnene som en mulighed for at komme til USA. Termen "bui doi" refererer oprindeligt til børn af amerikanske fædre og vietnamesiske mødre, de såkaldte Amerasians, som iflg. the "Amerasian Homecoming Act" af 1987 fik ret til at emigrere til USA, ofte sammen med deres vietnamesiske familie. En af de uforudsete følger af denne lovgivning var, at en del børn af amerikanske fædre blev "solgt" til velstående vietnamesere, der på denne måde fik muligheden for at komme til USA, hvor de efterfølgende overlod børnene til at klare sig selv. Bogen handler dog ikke kun om Amerasians, men om alle unge af østasiatisk oprindelse, der kom til USA efter Vietnamkrigen.

Drømmen om et godt liv i USA viste sig uopnåelig for mange, og bogen beskriver baggrunden for de mange unge vietnamesere og andre østasiater, der ender op i ungdomsbander som Action Packed Vietnamese, Born To Kill, Oriental Killers og så videre. Den er skrevet af en 75-årig vietnamesisk mand, kaldet Uncle Dee, som arbejder som rådgiver/behandler (counselor) for disse unge, når de ender på de såkaldte "Last Chance Ranches" i Californien. Som det fremgår af titelbladet, har Laura Ricard fungeret som medforfatter; alligevel er bogen holdt i første person ental, om end stilen virker en anelse upersonlig.

Bogen giver et udmærket, og skræmmende, indblik i den ofte meget brutale bande-

kriminalitet, i hvordan disse bander får fat i de unge, og hvordan de enkelte banders "Big Brothers" er i stand til at få børn helt ned til en 11-12 år til at arbejde for sig (og ikke mindst tage følgerne), uden at de nogensinde selv kan dømmes for noget.

Long indleder med en detaljeret case story om en ung kvinde og hendes to sønner og disses engagement i en ungdomsbande, og herefter følger en kort gennemgang af Vietnams historie, samt af bandekriminalitetens historie i Californien. De næste kapitler handler om årsager til, at de unge asiater går ind i banderne, om "uddannelsen" i kriminel adfærd og om stofmisbrug. Herefter følger to kortere kapitler om henholdsvis rådgivningen af de unge, og om "Last Chance Ranches", hvorefter bogen afsluttes med endnu en længere case story.

Bogen behandler udelukkende Californien, hvor tilsyneladende en stor del af de vietnamesiske flygtninge – og senere immigranter – har slået sig ned. Når jeg skriver tilsyneladende, skyldes det, at bogen er yderst sparsomt forsynet med baggrundsplysninger. Selv om bogen ifølge forfatteren er rettet mod den almindelige læser, ville det efter min mening have været en god idé med en række generelle oplysninger om, hvor mange mennesker, det drejer sig om, hvor mange af disse, der faktisk deltager i bandelivet og så videre. Long oplyser, at han påtænker at udgive en mere teoretisk behandling af emnet senere (s. x), men det hjælper ikke på, at man som læser af den foreliggende bog mangler en referenceramme, når man skal forholde sig til de mange skæbner, der præsenteres. Teksten er nemlig spækket med eksempler på enkelte unge, der skal illustrere bogens pointer. I kapitel 3 optræder for eksempel 32 forskellige unge med hver deres historie eller digt (en stor del af bogen udgøres af digte skrevet af unge i fængsel eller på andre institutioner) på 34 sider. Sådan er det stort set hele bogen igennem, et nyt (opdigtet) navn og en ny historie på hver eller hver anden side. Det er efter min mening alt for mange, idet forsøget på at gøre problemerne nærværende udvandes, når man hele tiden skal tage stilling til nye personer og eksempler.

En stor del af bogen handler om de næsten uovervindelige kulturelle modsætninger, der for forfatteren udgør hovedårsagen til den megen bandekriminalitet. En patriarkalsk familiestruktur, som forudsætter absolut respekt for forældre og særlig faderen, er svær at opretholde, når denne far pludselig ikke kan få arbejde og understøtte sin familie. Børn og unge klager over, og gør oprør mod, hvad de opfatter som alt for repressive forældre. Omvendt ser man ofte, at de forældre, for hvem det lykkes at få arbejde, arbejder så meget, at de ikke har tid til at tage sig af deres børn. Longs forklaringsmodeller virker ofte overbevisende, problemet er blot, at han ikke gør sig de store overvejelser om, hvad det så er, der adskiller disse unge kriminelle fra andre unge, som faktisk får succes i det etablerede amerikanske samfund, ofte på baggrund af præcis de samme forhold, som ellers angives som årsager til kriminaliteten. Nogle bliver kriminelle, fordi deres forældre ikke har tid til dem på grund af arbejde, andre bliver mønsterstudenter, fordi deres forældre arbejder hårdt for at holde dem på de gode skoler. Succeshistorierne er dog langt i undertal i denne bog, og ofte kan det heldige udfald virke noget tilfældigt. Følgende eksempel fra s. 102 giver et godt indtryk af stilen:

"[...] many Amerasians are unable to get through a school day because of their lack of education and their inability to speak English. Day and night these young persons can be seen hanging around Asian shopping centers, cafés, and pool halls. Having left their mothers behind, and failing to find their fathers here, they are birds without nests. Few are finding the life they sought. Few are as lucky as Nguyen Thi Xinh who was born on China Beach in Vietnam and was so extraordinarily beautiful that Revlon awarded her \$25.000 and declared her 'The Most Unforgettable Woman of 1989'. For children who could not fit in in Vietnam and do not seem able to fit in in the United States, gang life is almost inevitable."

Fremme ved kapitlet "Counseling the Alienated", som giver nogle detaljerede eksempler på Longs egen rådgivning af de unge kriminelle, bliver det dog tydeligere, hvad succeshistorierne tjener til. Long arbejder med en form for moralsk styrkelse af den enkelte, ofte ud fra opbyggelige historier fra Vietnams historie eller netop med eksempler på unge flygtninge/immigranter, der faktisk har klaret sig godt. Hans grundlæggende budskab er, at man gennem indre styrke kan overkomme alle vanskeligheder. Til en ung kvindelig narkoman, der ønsker at blive model, siger han f.eks.:

"[...] anything's possible, Xinh Xinh. Anything is possible if you don't make things impossible. Violence and ganging up and breaking the law make things impossible. And drugs change all the possibilities. You can't model in a drug rehab center, can you? In some countries the color of your skin makes things impossible. In the United States some people will be against you because you're Vietnamese and others will be against you because you're a young woman. But if you want to do something very badly none of this will stop you. It didn't stop the black girl who became Miss America, it didn't stop my daughter Tiana, and it didn't stop Maya Lin" (s. 217).

Jeg kender for lidt til vietnamesisk kultur til at kunne bedømme Longs brug af skikkelser fra den vietnamesiske historie (blandt andet krigere fra 1200-tallet) som illustrationer af den beslutsomme eners muligheder for at overkomme alle vanskeligheder. Som han fremlægger sine eksempler, synes forskellen mellem vietnamesisk og amerikansk kultur at smelte sammen i opfordringen til dels at tro på egne evner, dels at udholde nærmest enhver prøvelse uden protest. På mig virker denne holdning lige stejl nok, når Long anbefaler en ung mand, der faktisk er uskyldigt dømt til et halvt års ophold på en institution, at denne blot skal holde ud og lære af oplevelsen:

"You say you're here unjustly. Show them that's so. Be good. Be good and things will work out for you in the end. You've learned from this experience. You've profited by it. It has cost you some time, but so what?" (s. 211).

Da den unge mand senere bliver idømt 3½ års ungdomsfængsel for deltagelse i et røveri, er Longs eneste kommentar, at han skulle have tænkt sig mere om.

Overordnet set virker det inkonsistent på den ene side at finde begrundelser for den udbredte bandekriminalitet i sociale og kulturelle faktorer, og på den anden side at fastholde, at løsningsproblemet ligger i den enkeltes evne til at holde ud og være stærk i troen på sin egen chance. Jeg ville tro, at mange, trods alle gode intentioner, ville møde så stor modstand, at de til sidst opgav ævred.

Det nærmeste, bogen kommer en vurdering af rådgivningens succes, findes i det sidste egentlige kapitel i bogen, hvor Long beskriver "Last Chance Ranches", ungdomsinstitutioner, som man kan idømmes ophold på, men som ikke er lukkede eller indhegnede. Her underkastes de unge kriminelle en hård disciplin i faste rammer, samtidig med at de får mulighed for at uddanne sig og bliver tilbudt individuel og familieorienteret rådgivning/behandling. Dette kapitel er et- og for sig sympatisk – forsvarsskrift for disse institutioner, som åbenbart trues af nedlæggelse til fordel for flere regulære ungdomsfængsler. Men når Long så passioneret argumenterer for disse Ranches muligheder, ville det være rart med dokumentation for deres effekt. Det eneste vi får af den slags, er et par bemærkninger i stil med: "Ninety percent of those whom I have counseled have not returned to the Ranch and are no longer gang members or criminals" (s. 206). 90% lyder for mig som et utrolig højt tal, og det fremgår da heller ikke, hvor mange unge, det faktisk drejer sig om, eller hvor lang en periode, han taler om. Denne

manglende underbygning svækker de centrale budskaber i bogen, nemlig at det for det første er muligt at bringe de unge på ret køl igen, og at det for det andet er langt billigere at forebygge end at sætte de unge kriminelle i fængsel.

Som helhed kan man sige, at bogen skæmmes af sit ønske om at overbevise læseren. Den giver et godt indblik i de vanskeligheder, de asiatiske flygtninge og immigranter står overfor i deres nye hjemland, men de mange korte eksempler kunne med fordel have været erstattet med enkelte mere detaljerede. Hvor ønsket vel har været at gøre det muligt for læseren at identificere sig med de enkelte unge, er resultatet manglende overblik, forvirring og en følelse af gentagelse. De mange digte bogen igennem virker også modsat af, hvad jeg formoder er hensigten, nemlig at vise, at selv forhærdede bandedmedlemmer ejer evnen til at udtrykke sig poetisk; digtene har utvivlsomt stor skønhed på vietnamsisk, men i den amerikanske oversættelse virker de ofte som ubehjælpssom knækprosa.

På bagsiden citeres flere prominente amerikanske anmeldere for deres begejstring for bogen, og jeg vil da også godt tro, at dens humanistiske og præventive indstilling samt tro på det gode i den enkelte kriminelle er usædvanlig i USA. Som bønsskrift for "Last Chance Ranches" er det dog en skuffende mangel, at den slet ikke dokumenterer behandlingens påståede resultater.

Lars Holmberg

Københavns Universitet

Muhammad 'Ata Alsiddiq Sidahmad: The Hudud. Perpustakaan Negara Malaysia 1995. VIII + 433 pp. ISBN 983-9303-00-7, ISBN 983-9303-11-2.

En vesterlandsk jurist har vanskeligt ved at forestille sig et strafferetssystem, hvor de syv væsentligste forbrydelser er hor, falsk anklage for hor, vindriknin, tyveri, landevejsrøveri, frafald fra Gud og væbnet oprør, men disse syv overtrædelser og straffene for dem er direkte omtalt i Koranen og derfor uhyggelig aktuelle i et islamisk land, som blot leger med tanken om at basere retssystemet direkte på Koranen, "Guds ord". *Hudud* (singularis *Hudd*) – egentlig "grænse" – er samlebegrebet for både forbrydelserne og de lovbestemte straffe. Forf. har siden 1986 været professor ved det islamiske universitet i Malaysia og har tidligere undervist bl. a. i Sudan, som i hvert fald i nyeste tid har anvendt den i Koranen foreskrevne straf for tyveri, håndsafhugning.

Forf. er en meget from mand og en meget lærd mand – ikke for intet er han mangeårigt medlem i hvad der synes at være det højeste islamiske juristkollegium – hvilket værket bærer præg af. Hvert eneste spørgsmål drøftes på grundlag af Koranen, sekundære retskilder såsom *Sunnah* (Muhameds udtalelser, domme m.v., et Muhamedcitat kaldes ofte *hadith*) og frem for alt synspunkterne i de fire middelalderlige juristskoler, som de fleste islamiske retslærde tilknytter sig. Værkets interesse for os er, at det blandt et mylder af arabisksprogede bøger er en af få fremstillinger – den eneste? – på et verdenssprog skrevet af en, der kraftigt går ind for sit emne. Ikke-troende "orientalisters" værker afviser han med foragt (p. 17). Ikke-troende læsere henvises ikke til at blive overbeviste om fornuften eller gyldigheden af *Hudud*, men til forståelse af Gud, som han udtaler sig gennem sine Apostle, "søger først Guds Rige ... " (p. 11 f.). Forf.s fortrolighed med det engelske sprog vises ved lejlighedsvis anvendelse af vesterlandsk juridisk terminologi, f.eks. "justice must not only be done, but must be seen to be done", hvilket ikke som hos os er et efterhånden fortærsket argument for videst mulige dommerinhabilitet, men et på et Koran-citat støttet argument for offentlige henrettelser og legemsstraffe af hensyn til straffens afskrækkende virkning (pp. 12, 123).

Forf. fremhæver nødvendigheden af en videnskabelig videreudvikling af retten gennem en stadig skabende intellektuel proces, *ijtihad* (p. 51) og udviser i det hele en stærkt tankemæssigt baseret holdning over for religionen, f.eks. gennem hårde udfald mod den mystiske Sufi-tradition (p. 77 f.). Et godt eksempel på *ijtihad* gives p. 53 f.: Den anden kalif Omar (634-44), måske den største af alle kalifer, forelagde problemet, at den sædvanlige straf på 40 piskeslag for vindriknings ikke fik overtrædelsen til at aftage, for sine fæller. Den senere kalif Ali udtalte: "Vindriknings medfører drukkenhed; en drukken person taler sludder; sludder fører til bagvaskelse; straffen for bagvaskelse er 80 piskeslag.....", og herefter skærpedes straffen for vindriknings til 80 piskeslag (forf. tillader sig i en note en forsigtig kritik og anfører, at drukkenhed dog også kan medføre tab af stemmens brug). De mange enkeltundersøgelser viser betydelig og legitim uenighed mellem juristskolerne og lejlighedsvis personlige opsummeringer fra forf. selv, f.eks. den ganske overbevisende fremstilling p. 295 ff. af, hvornår anger kan medføre straffrihed – svaret er, at kun selvanmelderen synes at have en mulighed for straffrihed, dog med antydning af forurettedes mulighed for at trække anmeldelsen tilbage. Medens angerens betydning for den jordiske straf også i Kristenheden er et spørgsmål for øvrigheden, er det noget usædvanligt at læse den med mangfoldige citater i fodnoter garnerede juridiske debat p. 282 ff. om, hvorvidt straffen renser den straffede for synd, eller om også anger kræves – det spørgsmål overlader jeg til teologerne, men det ses heraf, i hvor høj grad Islam er en lovreligion. Forf. debatterer uden tøven kvalmende modbydelige spørgsmål som fremgangsmåden ved stening (p. 230 ff.), herunder hvem der skal kaste den første sten (genkender læseren Johannesevangeliet kap. 8?); dommeren skal ikke, men forf. har sympati for kalifen Alis forslag om at lade vidnerne til hor kaste først, for hvis de undslår sig, svækkes vidneudsagnene! Eller spørgsmålet om rette straf for tredje og fjerde gangs tyveri p. 237 f. – de to første gange amputeres højre hånd og venstre fod, men det er en trøst, at efterfølgende lægebehandling af den mest moderne art er tilladelig (p. 239). Sammenstød af straffe for den tyvagtige, kvindekære, fordrukne gudsfornægter, et problem som beskæftiger alle fire juristskoler, giver også mulighed for forfintet jus og grusomme løsninger ved valget mellem absorption og anvendelse af alle strafarter (p. 256 ff.). Nok hermed.

Som forf. understreger igen og igen, kommer hele loven, ikke fra mennesker, men fra Gud (p. 112) og skal håndhæves i alle dens dele (p. 114 med citat fra kalif Omar om stening). Nok kan detaljer, herunder processuelle regler, forandres og udvikles, men Koranens og andre sikre kilders udsagn om *hudud* kan kun underkastes sprogligt klarificerende fortolkning (p. 72). De klare straffe skal eksekveres uden persons anseelse – p. 85 ff. citerer en frygtindgydende række skriftsteder til støtte herfor – idet al sikkerhed i samfundet ville bortfalde uden effektiv "rule of law" med endnu et velkendt engelsk princip i en uvant sammenhæng. Der er endog klare tendenser i retning af, at de mere privilegerede bør straffes strengere, da de burde have lettere ved at undgå at forsynde sig. F. eks. gælder dødsstraf for sædelighedsforbrydelser kun den giftes forsorbrydelse, medens lejermaal mellem ugifte straffes med pisk, og i hvert fald nogle af de klassiske jurister vil udelukke dødsstraf for ikke-muslimen, *dhimmi*, som jo ikke er begunstiget ved den rette tros nådegave (p. 327 ff.). Forf. løsning (p. 347) er lighed for loven med henblik på retssamfundets stabilitet. Det siges klart, at såkaldte islamiske lande ikke fortjener denne benævnelse, hvis de forkaster *hudud* (p. 302), og fjenderne af *shariah* opfordres til at mindes Syndfloden (p. 96)!

Modstykket til de grusomme straffe er både opfordringer til tilgivelse (pp. 124-145) og de strenge bevisregler og andre processuelle regler (pp. 146-218). Den religiøse pligt til tilgivelse gælder dog kun den forurettede, medens dommeren ikke må vise nåde, dvs. at forbøn til dommeren er nytteløs, da straffen tilkommer Gud (p. 29 med et berømt citat fra Muhamed). Et

berømt, i fem forskellige kilder citeret eksempel er Muhameds gæst, som sov med sin kappe som hovedpude; en tyv stjal kappen, men forurettede vågnede, foretog en privat anholdelse og førte tyven, som tilstod, til Muhamed, som beordrede håndsafhugning. Forurettede gik i forbøn for tyven, men Muhamed sagde: "Det skulle du have gjort, inden du førte ham til mig." (p. 125, efterfulgt af eksempler på Muhameds egen tilgivelse af sine personlige venner). I konsekvens heraf synes det, som om en troende tiltalt vil have vanskeligt ved at respektere en mild dom, herunder særlig betinget dom – det har jeg faktisk mærket.

Den fra mange anekdoter kendte islamiske bevisregel, der kræver fire vidner eller en uforbeholden og frivillig tilståelse som forudsætning for hor, *zina*, har naturligvis den konsekvens, at de strenge straffe næsten aldrig kan eksekveres. Hvis anmelderen kun kan føre tre vidner, straffes både han og vidnerne for falsk anklage for hor, hvilket jo også er en af de syv klassiske *hudud* (p. 69). Denne intellektuelt urimelig løsning, at der ikke er en bevismæssig gråzone mellem ekstremerne, har i andre sammenhænge en uhyggelig konsekvens, idet kvinden, der angiver sig voldtaget, kan siges at have tilstået *zina*, hvis voldtægt ikke kan bevises efter de strenge bevisregler. Netop med henblik på vidneførsel udviser forf. en ganske dristig *tjihad* ved at opvurdere kvinder og ikke-muslimer som vidner, idet han underkaster de kendte skriftsteder om én mands vidnesbyrd som ækvivalerende to kvinders i sager om eksistensen af en gældsforpligtelse (p. 175), henholdsvis om nødvendigheden af fire retroende vidner i sager om *zina*, hvor de anklagede er retroende (p. 184), en indskrænkende fortolkning, således at de kun anvendes på de i skriftstederne særligt fremhævede situationer, men ikke uden for disse. Denne modernisme fremhæves i forlagsteksten på bindet som noget opsigtsvækkende, og forf. citerer forsigtigvis (p. 169) den malaysiske Konges opfordring til at overveje, om ikke nogle af de klassiske juristskolars synspunkter er blevet upraktiske og forældede – anmelderen bemærker, at Kongen og andre malaysiske fremtrædende personligheder ikke noget sted citeres til støtte for håndhævelse af *hudud*. Magtens tredeling fremhæves tillige med kravet om retfærdighed ens for rig og fattig, på ny med citering fra Koranen (p. 151), og kalif Omars fornemme råd til en dommer citeres med fuld føje udførligt (p. 154 f.), bl.a. med gavnlige opfordring til at undgå at afsløre utålmodighed eller irritation eller, at man keder sig, gode fagligt etiske regler for dommere.

Et langt afsnit om indirekte bevisførsel, *qarinah*, p. 189 ff., viser, hvordan denne kan komme til sin ret både for og imod en part. Forf. refererer p. 192 f. Koranens tankevækkende udformning af historien om Josef og Potifars hustru. Hvor Første Mosebog lader Josef blive kastet i fængsel i længere tid efter den falske anklage for forsøg på voldtægt, lader Koranen Josef blive renset på stedet, idet en viis medtjener påpeger, at sønderrivningen af Josefs kjortel i ryggen støtter hans anbringende om at være flygtet fra hustruens efterstræbelser, medens sønderrivning forfra ville have belastet ham. Den jødisk-kristne forløsningshistorie bliver hos Islam til et juridisk eksempel. De processuelle afsnit er i det hele den mest opløftende del af værket for den vesterlandske læser.

Værket slutter med interessante afsnit om international og -personel straffet. Indbyggere i islamiske stater kan straffes i hjemlandet for forbrydelser begåede i udlandet (p. 373 ff.), medens der råder mindre sikkerhed vedrørende anvendeligheden af *hudud* på de ikke-rettroende, hvad enten de er besøgende eller fastboende, *dhimmis* (p. 316 ff.). Det må være en trøst at vide, at ikke-muslimen inden for visse grænser lovligt kan indtage alkohol, så længe han ikke vækker offentlig forargelse (p. 355 ff.). Forf. udviser også en, om ikke direkte tolerant, så dog tilbageholdende holdning over for vindrikkeren ved at citere både Muhamed og kalif Omar til støtte for en opfordring om ikke at spionere mod medborgere for at opklare denne overtrædelse, samtidig med at han i en fodnote understreger, at egentlig politimæssig efterforskning

af regulære forbrydelser naturligvis tillades af Islam inden for lovens grænser (p. 357 ff.). Under omtalen af det vanskelige problem om anvendelsen af *hudud*-reglerne på *dhimmis* citerer forf. pludselig et profetord, et *hadith*, som ikke har været anført af andre jurister, men synes at gå imod tidligere lære, og opfordrer til mere dybtgående undersøgelser (p. 371 f.). Den vantrø anmelder er fristet til at sige, at det viser svagheden ved at anvende meget gamle og vanskeligt kontrollerbare retskilder – omtrent som hvis Romerretten var direkte anvendelig i et senere retssystem, og der pludselig fandtes gamle, men ikke tidligere kendte tekster.

En spændende bog om et fremmedartet, intellektuelt fængslende, men også på afgørende punkter frastødende emne.

Peter Garde

Kriminalretten i Hillerød

Sue Lees: Ruling Passions. Sexual Violence, Reputation and the Law. Open University Press. Buckingham – Philadelphia 1997

Sue Lees er professor i kvinnestudier ved University of North London. Den boka hun nå har utgitt, består av 9 artikler. Flere er opprinnelig skrevet på 80-tallet og tidligere publisert. De fleste tar for seg rettsvesenets behandling av ulike former for seksualisert vold mot kvinner. Én drøfter kontrollen av tenåringsjenter i dagliglivet gjennom bruk av stempler av typen "hore" og "billig", og ryktespredning om jentas seksualliv. Og endelig handler en av artiklene om seksualundervisning i skolen.

Artiklene er forsynt med en felles innledning. Der sier forfatteren at målet hennes er å "to explore the gendered characteristics of the processes of power underlying the constructions of masculinity and femininity within a number of different social contexts such as the school, where adult identities are developed, and the judicial system where the law regulates the limits of acceptable behaviour". Sue Lees vil altså bruke studiet av en institusjon som rettsvesenet til å si noe om denne institusjonens bidrag til å definere maskulinitet og femininitet, gjennom de stilltiende premisene rettens maktbruk hviler på.

Mye av det forfatteren skildrer er kjent fra tidligere feministisk forskning. Men sjøl for en som har lest mange beskrivelser av sexistiske institusjoner, gir boka et rystende bilde av rettspraksis i Storbritannia. Både i voldtektssaker og i drapssaker med kvinner som ofre, er det kvinnens personlighet og seksuelleandel som blir sakens hovedtema. Nye rettsregler om at dette ikke skal skje i voldtektssaker med mindre dommeren har signalisert at det er relevant, ser ikke ut til å ha hjulpet vesentlig. I drapssaker blir det springende punktet ofte om drapsmannen handlet på grunnlag av *provokasjon* eller ikke. Dersom han handlet på grunnlag av provokasjon, kan tiltalen reduseres fra "murder" (som vel tilsvarende overlagt drap i norsk juridisk terminologi) til "manslaughter" (uoverlagt drap). Analysen av hva som er blitt god tatt som provokasjon i retten, gir et bilde av rammene for akseptabel oppførsel for kvinner, og de viser seg sjokkerende trange.

Forfatteren har et klart feministisk utgangspunkt, og det er fruktbart. Spørsmålet om provokasjon sier for eksempel mye om konstruksjonen, både av kvinnelighet og mannlighet. Ikke minst kaster det lys over det "normale" maktforholdet mellom kjønnene, hva kvinner kan tillate seg og ikke tillate seg før voldelige reaksjoner fra mannens side blir, om ikke godtatt, så ihvertfall forståelige. Forfatteren ser også på hvordan fornuft og ufornuft (reason og unreason) framtrer som kjønnset i retten. En mann kan for eksempel "hoppe inn og ut" av sin tilstand som fornuftsvesen: Dersom han blir utsatt for sterk nok provokasjon, kan han miste

besinnelsen et øyeblikk, begå et drap og etterpå være sitt fornuftige jeg igjen. Kvinner er derimot ikke fornuftsvesener på samme måte. Forsvarere av kvinner som har begått drap, argumenterer ikke med at de ble utsatt for provokasjon, men med "diminished responsibility". Årsaken til kvinners "diminished responsibility" finner en ofte i tilknytning til hennes biologi: post-natal depresjon, premenstruelt spennings-syndrom. Altså: Kvinner er styrt av natur og hormoner. Dessuten er det uakseptabelt for kvinner å bli provosert. Denne påvisningen av kjønnete forskjeller i den rettslige argumentasjonen er interessant. Men jeg synes forfatteren kunne gått dypere i det tvetydige ved konstruksjonen, både av mannlighet og kvinnelighet. Sjøl om mannen betraktes som et fornuftsvesen, ser en samtidig på hans seksualitet og hans aggresjon som ubendige naturkrefter. Og nettopp fordi de er ubendige naturkrefter, er de umulige å kontrollere. I stedet må "naturvesenet" kvinnen paradoksalt nok ta ansvar for å kontrollere seg sjøl, så hun ikke slipper disse kreftene løs, med voldtekt og drap som mulige (sjølforskyldte) konsekvenser.

Det feministiske perspektivet er også fruktbart i analysen av ekteskapelig voldtekt, der en tydelig ser sporene tilbake til den tida da kvinnen var mannens eiendom. Forfatteren belyser også den vanvittig tekniske, rettslige definisjonen av voldtekt, der ofrenes opplevelse er helt tilsidesatt. Voldtekt er det bare dersom penis trenger inn i vagina. Det absurde ved denne definisjonen settes på spissen i en sak der kvinnen drepte overgriperen. I dommerens rettsbelæring til juryen forklarte han at dersom kvinnen drepte mens penis var inne i henne, var det sjølforsvar, og hun skulle frikjennes. Dersom hun derimot drepte etter at han hadde trukket seg ut, var det et hevndrap og hun skulle dømmes for overlagt drap (murder).

Men det finnes også punkter der forfatteren kan kritiseres:

– I en rekke av artiklene får vi vite at forfatteren bygger på egen forskning, enten i form av observasjoner i rettsalen eller i form av intervjuer/spørreundersøkelser blant ofre. Men dette materialet er ofte stemoderlige behandlet, det redegjøres ikke grundig (så grundig som det er mulig i en artikkel) forunnene. Det er heller ikke alltid klart hvilke av forfatterens poenger og konklusjoner som bygger på egen forskning, og hvilke som bygger på annet materiale. Forfatteren bruker ofte enkeltteksempler, som gjerne er svært illustrerende. Men noen ganger kan det være vanskelig for en utenforstående leser, som heller ikke kjenner særlig til britisk rettsvesen, å vite om de er typiske eller ikke. Den artikkelen der forfatteren går grundigst inn i sitt eget materiale (intervjuer og spørreskjema til ofre), handler om voldtekt med menn som ofre. Denne er også en av de mest interessante i hele boka. Forfatteren ser menns voldtekt av menn som ledd i det kontrollsystemet som opprettholder hegemonisk maskulinitet: Det ser ikke ut til at det først og fremst er homofile menn som voldtar, det er snarere slik at menn som blir *oppfattet* som homofile, feminine eller svake kan bli utsatt for voldtekt, som en sanksjon for manglende maskulinitet. Ofrene kan oppleve voldtekten som et svært smertefullt angrep på egen kjønnsidentitet, med tvil og skyldfølelse i kjølvannet.

– Forfatteren behandler også spørsmålet om hvorfor kvinner som er blitt voldtatt av sine ektemenn (som de gjerne er i ferd med å skille seg fra), ikke sjelden ønsker å trekke tilbake vitnemål, eller holder en viss kontakt med mannen mens han sitter i fengsel. I appellsaker kan slik kontakt bli brukt av forsvaret – overgrepet kan ikke ha vært så alvorlig siden kvinnen fortsatt har kontakt med overgriperen. Forfatteren svarer på dette med å forklare kvinnenes reaksjonsmønster enten ut fra en type apati og fornektning som en også kan finne hos ofre for krig og ulykker, eller ut fra kvinnens redsel for gjengjeldelse i form av nye overgrep når mannen slipper ut. Men kvinners følelsesmessige reaksjoner er mer tvetydige enn som så. Også overfor en overgriper kan kvinner ha både gode og dårlige følelser, og dessuten føle et stort ansvar for "hvordan det skal gå med ham". Fortsatt kontakt med overgriper mens han er i fengsel kan

også ha en slik bakgrunn. Dette gjør sjølsagt ikke overgrepet en tøddel mindre alvorlig. Men ved å fornekte at kvinner kan ha slike følelser, går forfatteren sjøl i sexistenes felle: Hvis ikke kvinnen bare føler skrekk, gru og avsky for mannen som har gått løs på henne, bærer hun sjøl noe av ansvaret for overgrepet.

– Forfatteren trekker fram en rekke eksempler der menn som har drept koner eller kjærester, får tiltalen omgjort fra “murder” til “manslaughter”. Her hadde det vært interessant å få vite om mord på kvinner skiller seg ut fra mord på menn i så måte. Men forfatteren presenterer ikke noe materiale om dette. Hun ser ut til å gå ut fra at mord på kvinner blir behandlet spesielt på dette punktet. Og det kan godt hende at hun har rett. Men i slike spørsmål har kvinneforskere gått i baret før. Det ble lenge antatt at politi og rettsvesen tok privat vold mot kvinner langt mindre alvorlig enn andre voldstilfeller. Kristin Skjørten har tidligere i dette tidsskriftet (nr. 3 1994) i artikkelen “Problemer med bruk av legalstrategi mot vold og seksuelle overgrep i familien” vist at det kan settes et stort spørsmålstegn ved denne antakelsen. De sexistiske begrunnelsene for å omgjøre “murder” til “manslaughter” er imidlertid interessante uansett.

– Forfatteren opplyser at det er obligatorisk å idømme livsvarig fengsel (mandatory life sentence) for “murder”. Et så strengt og lite fleksibelt system kan i seg sjøl være en grunn til at tiltaler ofte søkes mildnet. Det samme kan kanskje være tilfelle når tiltalen for “rape” endres til “indecent assault”. Dette diskuteres ikke av forfatteren. De høye strafferammene problematiseres i det hele tatt ikke.

Trass i disse kritiske punktene har boka mange viktige innsikter å by på, og er vel verdt å lese. Og den får oss til å ønske oss mer skandinavisk forskning på dette feltet!

Kjersti Ericsson
Universitet i Oslo

Franklin E. Zimring and Gordon Hawkins, Crime is Not the Problem: Lethal Violence in America. Oxford University Press, New York, 1997. ISBN 0-19-511065-X. XII + 272 s.

Selv om den fokuserer på vold i Amerika, vil Zimring og Hawkins bog *Crime is Not the Problem* utvilsomt interessere både fagligt og geografisk bredt. Bogens hovedtese er, at det væsentligste ved det amerikanske “kriminalitetsproblem” ikke er kriminaliteten som sådan, heller ikke engang voldsforbrydelsene, men derimod vold med dødelig utgang, herefter kaldet døds vold (deadly violence). På baggrund af data fra mange lande og fra mange kilder viser forfatterne, at mens USA’s kriminalitetsniveau, herunder også niveauet for voldsforbrydelse, faktisk ligger på linie med det, der findes i andre vestlige lande, så er USA’s tal for dødssofre og alvorlige kvæstelser som følge af vold 4-18 gange højere end andre steder. At “kriminalitet” og døds vold faktisk ser ud til at være to forskellige problemområder med hver deres årsager, skaber mistanke om, at sammenblandingen af disse fænomener kan have forhindret en korrekt problemafgrænsning og dermed måske have resulteret i to årtiers fejlslagen kriminalpolitik i USA. Ud fra et alment sundhedsperspektiv undersøges betydningen af faktorer som skydevåben, bykriminalitet begået af sorte og vold mod fremmede – aspekter ved det amerikanske miljø, som forfatterne forbinder med en høj grad af frygt og blodsudgydelse. Volden i massemediene og ulovlige narkomarkeder bliver også undersøgt, men karakteriseres som fælles for det meste af den vestlige verden og derfor uegnet til at forklare den ekstraordinære høje dødsrate som følge af vold i USA. Selvom de snarere søger at få debatten til at ændre fokus end at komme med løsninger, slutter bogen dog med to kapitler med mulige straffelovs- og retspolitiske reformer. I et klart og tydeligt sprog og med letfattelige statistiske tabeller leve-

rer Zimring og Hawkins overbevisende vidnesbyrd om, at det ikke er mere politi, flere fængsler, eller "krig mod kriminaliteten", der er brug for, men snarere en sammenhængende og taktisk fremgangsmåde, som differentierer mellem døds vold og den meget mindre alvorlige, almene kriminalitet. Samtidig anviser de massevis af nye måder at anskue gamle problemer på – noget, som sikkert vækker interesse langt ud over Amerikas grænser.

Forfatterne begynder med at sammenligne det samlede antal forbrydelser og antallet af drab i 20 industrilande. Med undtagelse af USA finder man kun en svag korrelation mellem det samlede antal forbrydelser og antallet af drab i de enkelte lande. For eksempel havde Nordirland det næsthøjeste drabstal, men lå blandt den nederste fjerdedel med hensyn til øvrige forbrydelser. Endnu mere interessant er det, at forfatterne fandt en tilsvarende svag korrelation mellem landenes *voldsforbrydelser* og drab. Det vil sige, ikke alene står antallet af berigelsesforbrydelser i et land ikke i forhold til antallet af drab, men antallet af voldsforbrydelser er ligeledes uden forbindelse hermed. På denne baggrund konkluderes, at det amerikanske samfund ikke er mere plaget af kriminalitet eller vold end andre samfund, men snarere at Amerika er et land, hvis forbrydelser og vold ofte fører til døden.

New York og London har nogenlunde det samme antal forbrydelser, men antallet af dødelige forbrydelser er betydeligt højere i New York. En detaljeret analyse tyder på, at de enorme forskelle i tallene for dødelighed hidrører fra to faktorer: En amerikansk forkærlighed for overeri frem for andre, mindre livsfarlige former for lovovertrædelser og den omfattende brug af skydevåben ved forbrydelser i USA. Det, der adskiller USA fra resten af den vestlige verden, synes derfor ikke at være kriminalitet eller endog volds kriminalitet, men snarere de specielle typer af forbrydelser, som amerikanerne foretrækker, og de våben, de benytter for at begå dem.

Mens drab ligger på tiendepladsen som dødsårsag i Amerika, ligger det på førstepladsen som årsag til unge sorte mænds død. Alt for mange eksperter har fejlagtigt karakteriseret problemet med vold blandt sorte som blot en udløber af det generelle kriminalitetsniveau blandt sorte. Medens tallet for drab blandt sorte ganske rigtigt er otte gange større end det tilsvarende for hvide, så er talene for berigelsesforbrydelser imidlertid næsten ens. Det sorte samfund har ikke et kriminalitetsproblem, hævder forfatterne, det har et problem med vold med dødelig udgang. Ydermere er vold i Amerika blevet rubriceret som et overvejende "sort fænomen". Forfatterne bestrider dette ved at vise, at hvis drab blandt sorte blev udeladt fra den nationale beregning, så ville tallet for drab i USA falde fra 9.4 til 4.8 – et betragteligt fald, men USA ville dog stadig have et drabstal, der er fire gange højere end gennemsnittet i G7-landene. Vold, konkluderer de, er et amerikansk problem, ikke et "sort" problem. Men virkningen af døds vold føles tungest inden for det sorte samfund.

Mens den første del af bogen beskriver problemet med døds vold i Amerika og i internationale sammenhænge, så har de næste fire kapitler til hensigt at undersøge sammenhænge med og årsager til vold. Det første af disse kapitler begynder med en diskussion af kausalitet i almindelighed og de fejlslutninger, der har hæmmet forskningen heri. En stor del af forskningen fortsætter for eksempel med at sammenblande begreberne "kriminalitet" og "vold", fænomener som ifølge denne undersøgelse er distinkte. Selv i tilfælde, hvor "vold" har været i fokus, er forskningen ofte kommet til kort med hensyn til at skelne mellem dens forskellige former (dvs. verbale overfald, prygl, nævekampe, skyderi). Det er et problem, da disse former for adfærd kan have meget forskellig ætjologi, udbredelse og konsekvenser. Endvidere har mange tidligere undersøgelser søgt efter enkeltstående årsager, hvor årsagerne til volden uden tvivl er mangfoldige og komplekse. Og de har dogmatisk forfulgt de mere grundliggende løsninger (såsom fattigdom og ulighed), mens de har ignoreret kriminalpræventive alternativer, som måske kan gennemføres lettere og mere effektivt.

Selvom forfatterne misbilliger monokausale forklaringer, mener de alligevel, at tilgængeligheden til skydevåben er det nærmeste vi kan komme på en enkeltfaktor og forklaring på den amerikanske døds vold. Der refereres til en undersøgelse af Clarke og Mayhew fra 1988, som viser, at medens tallet for drab uden brug af skydevåben er 3,7 gange højere i USA end i England og Wales, så er tallet for drab med alle slags skydevåben 63 gange højere i USA og tallet for drab med pistol eller revolver 174 gange højere. Forfatterne konkluderer, at Amerika har et voldsproblem uafhængigt af skydevåben, men at skydevåben forværrer problemet enormt.

I det efterfølgende kapitel undersøges forholdet mellem volden i medierne og volden på gaden. Mens 80% af amerikanerne er overbevist om, at medie vold forværrer voldelig adfærd, så er der kun to undersøgelser, som forbinder indholdet i medierne med *døds vold*, og begge lider af alvorlige metodologiske mangler. Desuden har alle G7-landene haft lignende stigning i medie vold siden 1950'erne, men niveaulet for døds vold har varieret både i og mellem landene. Denne mangel på klar sammenhæng siges at være et stærkt modbevis for hypotesen om medie/døds vold.

De fleste amerikanere tror, at den illegale narkohandel er en vigtig kilde til døds vold. Faktisk er antagelsen om en forbindelse mellem narkomarkedet og vold så udbredt, at den er den vigtigste legitimering både for dem, der ønsker skærpet straf for brug af narko, og for dem, som ønsker en afkriminalisering af narkotika. Zimring og Hawkins drøfter teorier om sammenhængen mellem narko og vold, men hævder, at illegale narkomarkeder i sig selv ikke forårsager døds vold. Atter på baggrund af deres undersøgelse af G7-landene konstaterer de, at alle landene har fast etablerede illegale markeder for narkotika, men det er kun Amerika, som lider under et højt antal narkorelaterede voldshandlinger. De konkluderer, at narkomarkeder kun fører til stigning i antallet af narkorelaterede drab i sammenhænge, hvor vold allerede er den foretrukne måde at afgøre stridigheder på.

Den sidste del af bogen tager fat på spørgsmålet om forebyggelse. I det første kapitel herom undersøges, på hvilke måder den personlige sikkerhed kan blive det dominerende, men ikke eneste, sigte med straffeloven. Hvis man går ud fra en rangordning af uønskede handlinger, så kræver en rationel *afskrækkelses politik* et gradueret system af straf for at være effektiv. Den amerikanske straffelov har imidlertid i dag et så højt straffeniveau for narko- og berigelsesforbrydelser, at der er ringe tilskyndelse for indbrudstyre til at holde sig fra mere voldelige metoder som røveri. At spærre enhver inde kan være en effektiv måde at reducere voldshandlinger på, men det er hverken formålstjenligt eller human. Ydermere hænger det ikke sammen med en gradueret afskrækkelses politik. Det værktøj, som straffeloven er, burde betragtes som en del af en konsistent, samlet retspolitik. Indtil nu er dette ikke tilfældet.

Det fører forfatterne frem til, hvad de kalder "the perversity of crime wars". Frygten for vold forstærker offentlighedens krav om "kamp mod kriminalitet", krav som politikere er mere end glade for at reagere på. Men mens antallet af fængslinger i Californien i 1980'erne steg til næsten det firedobbelte, hvad der resulterede i en stor stigning i indespærringen af alle slags forbrydere, så var den relative stigning i fængslinger for (ikke-voldelige) tyverier næsten tre gange højere end den var for drab og seks gange højere end for røveri. Dette skyldes for en stor del, at voldelige forbrydere, allerede inden kampen mod kriminaliteten satte ind, blev frihedsberøvede, hvilket begrænsede udbudet af fjender i kampen mod kriminaliteten. Mislykkede forsøg på at nedbringe kriminaliteten fører til mere angst og mere "krig". Rapporter i medierne om massemordere, som begyndte deres karrierer som indbrudstyre, resulterer i en "cycle of categorical contagion", en proces ved hvilken borgerne ligestiller alle forbrydere med mest voldelige typer. En sådan ubegrundet frygt er det, som tilskyndede lovgivningsmagten i Ca-

lifornien til at medtage indbrudstyveri på listen over "voldelige lovovertrædelser", som kan straffes efter statens "Three Strikes" lov. Resultatet er drænedet skattebudgetter og en ringe effekt på antallet af voldelige forbrydelser. Lignende tendenser viser sig på nationalt plan.

I bogens sidste kapitel søges døds vold defineret ud fra et sundhedspolitisk perspektiv, og forsknings- og politiske prioriteringer opstilles med henblik på en rationel forebyggelse. Enhver seriøs politik, der har til formål at mindske den døds vold, må have skydevåben som det første punkt på programmet. Ligeledes må der tages fat på det høje antal drab inden for det sorte samfund. Det høje tal for drab blandt sorte, og det gælder i hele Amerika, har en fordel. Det giver "stordriftsfordele". Høje tal for døds vold betyder, at en velrettet, sammensat indsats sandsynligvis vil give et højt udbytte. Endelig må antallet af drab på ukendte nedbringes, hvis Amerika skal mindske den omfattende angst i befolkningen.

Forfatterne afslutter med at gentage deres tese: At som den største kilde til frygt og tab må døds vold komme på førstepladsen i den amerikanske kriminalpolitik. At døds vold er et multifakusalt og multifacetteret problem, og et problem som begrebsmæssigt og empirisk kan adskilles fra øvrig kriminalitet og fra ikke-døds vold. Endvidere har døds vold særskilte årsager og korrelater og kræver derfor også særskilte løsninger. Problemet, hævder de, er ikke af økonomisk art. Amerika bruger allerede penge nok for at gøre reelle fremskridt. Problemet er, at de offentlige midler anvendes forkert. Man behøver ikke at tage penge fra undervisning og miljøkontrol – man behøver blot at udvikle en rationel, taktisk og sammenhængende agenda for at klare Amerikas problem nr. 1 – døds vold.

Crime is Not the Problem er en interessant bog. Forfatterne er højt respekterede retspolitiske analytikere fra Earl Warren Legal Institute på University of California i Berkeley og har samarbejdet om lignende emner i mere end 30 år. En pessimistisk anmelder ville måske ikke desto mindre hævde a) at de påstande, som fremsættes i bogen ikke indeholder noget nyt (og er derfor uinteressante), og b) at denne bog "handler om Amerika" og er derfor kun af ringe interesse for fagkredse i andre lande. Jeg mener, at begge kritikpunkter er forkerte. Set i bakspejlet er emnerne "kriminalitet" og vold lette at skelne fra hinanden, men enhver læser vil kunne genkende de mange tilfælde, hvor disse fænomener stadig forveksles både i akademisk litteratur og i regeringens politik. Den kendsgerning, at en idé ikke er ganske ny, betyder ikke, at vi ikke har brug for ind imellem at blive mindet om den. I forbindelse hermed har emnerne, som behandles af Zimring og Hawkins, bred relevans for mange lande, f.eks. Danmark, som for tiden er grebet af en stigende frygt for kriminalitet, selv om kriminaliteten er stagnerende. Og selv om der er relativt få tilfælde af drab og vold med dødelig udgang i Danmark, er det alligevel volden, som danskere frygter mest. Bogen handler ikke kun om vold, men også om frygt og de faktorer som fremkalder den uafhængigt af antallet af voldelige forbrydelser.

Foruden dens betydning for forskning og for voldspolitik så byder *Crime is Not the Problem* på en mangfoldighed af viden og data om forskellige emner af videnskabelig interesse. Forskere, som er interesserede i spørgsmål om race eller indvandring, vil finde nyttige vink vedrørende perspektiveringen af disse faktorer. De som interesserer sig for tilstrømningen af våben til Europa eller de kriminogene aspekter ved narkomarkeder som Christiania, vil finde bevismateriale fra Amerika, som støtter næsten ethvert argument – for eller imod. Forskere, som er interesserede i massemediernes holdnings- og adfærdsmæssige indflydelse, kan opnå indsigt i de faldgruber, der er knyttet til sådan forskning. Og de, der driver komparativ forskning, vil opdage nye måder, hvorpå de kan samle og reflektere over deres data. *Crime is Not the Problem* angiver i hovedtræk, hvad vi ved, og hvad vi behøver at lære om disse og andre emner. I bogen findes et stort antal konkrete opfordringer til forskning – utvivlsomt nok til at basere en karriere på.

Desværre må læsere, som interesserer sig for den senere tids enorme nedgang i kriminaliteten i USA, søge andetsteds, da de data, som er anført i bogen, slutter med 1990 – omkring det tidspunkt da denne nedgang begyndte. Medens kriminologer stadig er forbløffede over, hvorfor antallet af drab i Amerika er blevet næsten halveret i de senere år, er det interessant, at dette fald såvel som faldet i andre former for forbrydelser indtraf i en politisk periode, som forfatterne beskriver som en sikker fiasko. Det er også interessant, at forfatterne ikke refererer til New York Citys seneste fokusering på "livskvalitet"-forbrydelser – en politik som sigter på at fange farlige forbrydere ved at lave netvidening i forhold til mindre lovovertrædere (som folk, der snyder i offentlige transportmidler eller drikker offentligt). Medens det er uklart i hvilken udstrækning (om nogen) denne fire år gamle politik er ansvarlig for den enorme nedgang i New York Citys drabstal, så virker det uansvarligt af forfatterne ikke at berøre emnet direkte.

De ideer, som fremsættes i *Crime is Not the Problem* er ret så udpenslede. Bogens hovedemner kunne sandsynligvis være dækket på det halve antal sider. Når de mange ideer, som fremsættes, de mangfoldige datakilder, som citeres, og det meget vigtige budskab, som videregives, tages i betragtning, så tilgiver man dog bogens omfang. At den er velskrevet og klart underbygget gør den hurtig og underholdende at læse. Og i en tid, hvor statistisk dygtighed ofte benyttes til at dække over mangel på substans, er det forfriskende at støde på en bog, der er så ladet med tanker og med en så forenklet, men effektiv dokumentation.

David W. M. Sorensen
Rutgers University